

БӨЛІМ: ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЕКТ

Жасанды интеллект өнерде адам шығармашылығын баса ала ма?

ЖАРИЯЛАНДЫ 27.12.2024	ТІРЕК СӨЗДЕР авторлық құқық, адам шығармашылығы, жаңа технологиялар, Жасанды интеллект, ЖИ мен адам серіктестігі, ЖИ өнерде, нейрондық желілер, шығармашылық, шығармашылық процесстер, этика	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/173885/
--------------------------	---	--

Қайруллин Оразбек Асқарұлы

Құрманғазиев Мейірлан Қанатұлы

М.Өтемісұлы атындағы Батыс Қазақстан университетінің студенттері, физика-математика факультеті, ВТиПО-41

Аннотация:

Бұл мақалада жасанды интеллектінің (ЖИ) қазіргі заманғы өнер саласындағы рөлі мен оның адам шығармашылығын ауыстыру мүмкіндігі қарастырылады. Жасанды интеллекттің өнердегі қолданылуы, оның мүмкіндіктері мен шектеулері, сондай-ақ оның адам шығармашылығына әсері туралы түрлі көзқарастар талданады. Сонымен қатар, ЖИ мен адам арасындағы шығармашылық айырмашылықтар мен ұқсастықтар зерттеледі. Мақалада ЖИ-дің өнер саласына қосқан үлесі, оның жасақталуы мен қолданылу жолдары туралы айтылады. Әр түрлі мысалдар мен тәжірибелер негізінде автор ЖИ-дің адам шығармашылығын толық алмастыра алмайтынын, бірақ оған жаңа мүмкіндіктер мен құралдар ұсына алатынын айғақтайды.

Кіріспе

Жасанды интеллект (ЖИ) соңғы жылдары ғылым мен өнердің көптеген салаларында маңызды рөл атқарып келеді. Өнерде ЖИ қолдану тақырыбы ерекше қызығушылық тудыруда, себебі ол шығармашылықтың жаңа жолдарын ашып, көпшіліктің назарын аударуда. Сонымен қатар, ЖИ шығармашылық қызметте адамды алмастыра ала ма деген сұрақ жиі көтеріледі. Бұл сұраққа жауап іздеу үшін, біз ЖИ-дің өнердегі орны мен мүмкіндіктерін, сондай-ақ оның адам шығармашылығымен салыстырмалы ерекшеліктерін талдаймыз.

Жасанды интеллект өнерде тек техникалық құрал ретінде ғана қолданылмай,

сонымен қатар шығармашылықтың жаңа бағыттарын ашуға ықпал етіп отыр. ЖИ-дің өнер саласында қолданылуының көптеген мысалдары бар, бірақ оның адам шығармашылығын толық алмастыра алмайтыны анық. Бұл мақалада ЖИ-дің мүмкіндіктері мен шектеулері, сондай-ақ оның шығармашылық саладағы болашағы туралы талқыланады.

Жасанды интеллекттің өнерде қолданылуы

Жасанды интеллекттің өнерде қолданылуы соңғы жылдары үлкен қарқынмен дамып келеді. ЖИ көмегімен жасалған көркем туындылар, музыкалық композициялар, бейнемазмұндар мен әдеби шығармалар көптеп пайда болуда.

ЖИ құралдарын пайдалану арқылы суретшілер, музыканттар мен жазушылар өз жұмыстарын жаңа формада жасай алады. Мысалы, «DeepArt», «DALL·E» сияқты платформалар қолданушының енгізген мәліметтері негізінде шығармашылық суреттер жасай алады. Сонымен қатар, ЖИ музыкалық композицияларды да құра алады, бұл жерде ЖИ алгоритмдері белгілі бір стильге немесе жанрға негізделген жаңа туындылар жасайды [1].

ЖИ өнерінде қолданылатын әдістердің бірі – нейрондық желілер. Бұл әдіс белгілі бір үлгілер мен құрылымдар арқылы деректерді өңдеп, жаңа туындылар жасайды. Нейрондық желілер сурет, музыка, мәтін сияқты шығармашылық өнімдер жасауға мүмкіндік береді. Мысалы, OpenAI-дің GPT-3 және DALL·E жүйелері мәтін мен суреттерді генерациялауға арналған күшті құралдар болып табылады. Бұл жүйелер түрлі контексттерде өз бетінше шығармашылық туындылар жасап, өнерге жаңа көзқарастар ұсына алады.

Жасанды интеллект жасаған өнер туындылары және олардың бағалануы

Жасанды интеллект (ЖИ) өнерде жаңа мүмкіндіктер ашып, шығармашылық туындылардың сатылымдарына елеулі ықпал етуде. Әсіресе, соңғы жылдары ЖИ арқылы жасалған туындылар аукциондарда жоғары бағаланып, өнер нарығында ерекше орын алуда. Төменде ЖИ жасаған өнер туындылары және олардың сатылым құны туралы мәліметтер келтірілген.

«Edmond de Belamy» портреті — ЖИ арқылы жасалған ең алғашқы танымал туындылардың бірі. Француздық Obvious тобы Generative Adversarial Network (GAN) технологиясын пайдаланып, еуропалық классикалық портреттерді үйренген ЖИ алгоритмін қолданды. Нәтижесінде пайда болған туынды 2018 жылы Christie's аукционында 432,500 АҚШ долларына сатылды. Бұл сурет адамның бейнесін көрсететін, бірақ бір уақытта классикалық өнер мен ЖИ-дың ерекшелігін біріктірген эксперимент ретінде бағаланды. Бұл сатылым ЖИ арқылы жасалған өнер туындыларының нарықтық

потенциалын ашты.

«Everydays: The First 5000 Days» цифрлық өнер туындысы 2021 жылы Christie's аукционында 69,3 миллион АҚШ долларына сатылып, ЖИ көмегімен жасалған ең қымбат өнер туындысы атанды. Бұл туындыны Beeple (шын есімі Майк Винкельман) жасады. Ол өзінің 5000 күн бойы жасаған күнделікті жұмыстарын цифрлық форматта біріктіріп, ЖИ құралдарын композицияны талдау және өңдеу үшін қолданды. Бұл сатылым цифрлық өнер мен NFT (non-fungible token) нарығының маңыздылығын көрсетті.

«Botto» жобасы — децентрализованған ЖИ суретші жасаған NFT туындылар сериясы. Botto пайдаланушылардың дауыс беру жүйесін пайдаланып, қандай стильдер немесе идеялар ұнайтынын үйренеді. Жобаның туындылары 2021 жылдан бері шамамен 1,3 миллион АҚШ долларына сатылды. Botto туындылары ЖИ мен аудитория арасындағы интерактивті байланыс негізінде жасалады, бұл оны ерекше етеді.

Sophia робот жасаған «Sophia Instantiation» атты туынды 2021 жылы Nifty Gateway платформасында 688,888 АҚШ долларына сатылды. Hanson Robotics компаниясының жасаған Sophia роботы ЖИ көмегімен суретші Андреа Боначетоның туындыларын талдап, өңдеп, өзінің стилін қосты. Бұл жоба робот пен адам арасындағы шығармашылық байланыс пен ЖИ-дың өнерге жаңа көзқарас әкелетінін көрсетті.

ЖИ негізіндегі AICAN (Artificial Intelligence Creative Adversarial Network) жобасы өнер туындыларын жасауға бағытталған. AICAN классикалық өнерді зерттеп, жаңа шығармашылық стильдер мен идеялар ұсынады. Оның туындылары бірнеше рет сатылып, жалпы сомасы 16,000 АҚШ долларынан асты.

Бұл мәліметтер өнер мен технологияның тоғысқан жерінде ЖИ-дың қаншалықты маңызды рөл атқаратынын көрсетеді. Дегенмен, бұл туындылардың этикалық, құқықтық және мәдени аспектілері әлі де зерттеуді қажет етеді.

Жасанды интеллект пен адам шығармашылығы арасындағы айырмашылықтар

Жасанды интеллекттің өнердегі қолданылуы мен адамның шығармашылығы арасында көптеген айырмашылықтар бар. Біріншіден, ЖИ шығармашылықты негізінен алгоритмдер мен деректерге сүйеніп жасайды. Ол бұрыннан бар туындыларды талдап, солардың негізінде жаңа жұмыстар жасайды. Бұл дегеніміз, ЖИ тек алдын ала белгілі ақпараттармен жұмыс істейді және оның шығармашылығы көбінесе болжамды болады. Ал адамның шығармашылығы негізінен интуиция, эмоциялар және өмір тәжірибесіне негізделген, бұл факторлар адамның шығармашылық процестерін ерекше әрі күрделі етеді.

Екіншіден, ЖИ шығармашылықтың тек техникалық аспектілерін орындай алады, бірақ

ол адамның рухани әлемін немесе терең мағыналы идеяларды түсіну қабілетіне ие емес. ЖИ өзінің шығармашылығында адамның ішкі дүниесін немесе мәдени және әлеуметтік контекстін ескеріп, шығармашылықты жүзеге асыра алмайды. Адамның шығармашылығы көп жағдайда жеке тәжірибе мен сезімдерге негізделеді, ал ЖИ тек мәліметтер мен үлгілерге сүйенеді.

Жасанды интеллект өнерді адам шығармашылығын толық алмастыра ала ма?

Жасанды интеллект қазіргі уақытта өнерде белгілі бір деңгейде адам шығармашылығын көшіру немесе жаңа стильдер мен идеялар жасау мүмкіндігін береді. Алайда, ЖИ адамның шығармашылығын толық орнын баса алмайды. ЖИ тек белгілі бір деректерді өңдей алады, бірақ оның шын мәнінде жаңа нәрсе ойлап табу қабілеті шектеулі. Мысалы, ЖИ жаңа музыкалық композицияларды немесе суреттерді жасау үшін алдын ала берілген стильдер мен құрылымдарға сүйенеді, бірақ ол жаңа мәдени қозғалыстар немесе философиялық идеялар туындата алмайды.

Жасанды интеллект адамның шығармашылығын толық алмастыра алмайды деген пікірді көптеген зерттеушілер қолдайды. Алайда, бұл технология адамның шығармашылығын қолдайтын және оның мүмкіндіктерін кеңейтетін құрал бола алады. ЖИ арқылы жасалған туындылар адамның шығармашылық процесін толықтыра алады, бірақ адам мен ЖИ арасындағы негізгі айырмашылық сақталады.

Жасанды интеллекттің өнердегі әлеуеті және адам шығармашылығына қосқан үлесі

Жасанды интеллект өнерде адам шығармашылығын толық алмастырмайтындығына қарамастан, оның әлеуеті зор. ЖИ шығармашылық процестерді автоматтандыруға, жаңа идеялар мен стильдер ұсынуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, ЖИ адамның шығармашылық дамуына ықпал етуі мүмкін. Ол арқылы шығармашылық процестегі техникалық аспектілер жеңілдетіліп, суретшілер мен музыканттарға өз идеяларын жүзеге асыру үшін жаңа құралдар мен мүмкіндіктер ұсынылады.

ЖИ және адам шығармашылығының үйлесімі шығармашылық процестің жаңа кезеңіне алып келуі мүмкін. Мысалы, ЖИ өнер туындуларын жасау процесін жеңілдетіп, шығармашылық жұмыстың техникалық бөлігіне көңіл бөлуді қамтамасыз ете алады. Осылайша, адам мен ЖИ арасындағы серіктестік шығармашылықтың жаңа деңгейіне жетуге мүмкіндік береді.

Жасанды интеллект пен шығармашылық этика

Жасанды интеллектінің өнерде қолданылуы барысында этикалық мәселелер де туындайды. Қазіргі уақытта ЖИ алгоритмдері мен жүйелері адамның шығармашылығын күшейтсе де, кейде бұл жүйелер авторлық құқық, этика және шығармашылықтың табиғаты туралы сұрақтарды тудыруы мүмкін. Жасанды интеллект негізінде жасалған шығармалардың авторы кім болатыны, сондай-ақ шығармашылық процеске қатысқан

ЖИ мен адамның арақатынасы қандай болатыны сияқты мәселелердің шешілуі қажет.

Авторлық құқық мәселелері ЖИ-мен шығармашылық туындылар жасайтын технологиялардың дамуына байланысты өзекті болып отыр. Мысалы, егер ЖИ белгілі бір өнер туындысын жасаса, онда оның авторы ЖИ бағдарламасын жасаушы ма, әлде ЖИ өзі ме? Бұл сұрақ қазіргі уақытта заңгерлер мен ғалымдардың арасында қызу талқылануда. Сонымен қатар, ЖИ өнер туындыларын жасаған кезде, олардың мазмұны мен стилі туралы да сұрақтар туындайды. ЖИ ешқашан адамның әлеуметтік және мәдени контекстін толық түсінбеуі мүмкін, сондықтан оның туындыларының мәні мен мазмұны адам шығармашылығымен салыстырғанда әрқашан да терең болмайды.

Жасанды интеллектінің этикалық мәселелері мен авторлық құқықтарға қатысты сұрақтарды шешу үшін халықаралық деңгейде жаңа стандарттар мен ережелер қабылдау қажет. Бұл ЖИ-дің өнер саласындағы қолданылуын реттеуге көмектесіп, адамдар мен машиналар арасындағы шығармашылық қарым-қатынастарды үйлестіруде маңызды рөл атқарады.

Жасанды интеллект және қоғамдағы өнерге деген көзқарас

Жасанды интеллектінің өнерде рөлі қоғамда түрлі көзқарастар тудыруы мүмкін. Бірқатар адамдар ЖИ-нің шығармашылықты толық алмастыра алмайтынын және оның тек адам шығармашылығына қосымша құрал бола алатынын түсінеді. Олар ЖИ-дің өнерде жаңа мүмкіндіктер ашатынын, бірақ оның адамның шығармашылық қабілеттеріне толықтай балама бола алмайтынын мойындайды. Осылайша, олар ЖИ мен адам арасындағы шекараларды сақтауды қажет деп санайды.

Ал басқа бір топ адам ЖИ-дің өнерде қолданылуын жаңашылдық пен шығармашылықтың жаңа дәуірі ретінде қабылдайды. Олар ЖИ өнерді жаңа деңгейге көтеретінін, адам мен машина арасындағы шығармашылық серіктестіктің болашағы зор екенін айтады. ЖИ өнердің тек техникалық құралы ғана емес, сонымен қатар шығармашылықтың өзі.

Қоғамдағы көзқарастардың әртүрлілігі ЖИ мен өнердің болашағын одан әрі күрделендіреді. Алайда, әрине, ЖИ-дің өнерде қолданылуы адамның өнерге деген жаңа көзқарастарын қалыптастырып, шығармашылықты басқа деңгейге көтеретін күшке ие болуы мүмкін.

Қорытынды

Жасанды интеллект қазіргі заманғы өнер саласында маңызды рөл атқаруда және оның мүмкіндіктері үнемі кеңейіп келеді. Алайда, ЖИ-дің шығармашылығын адам шығармашылығының толық баламасы ретінде қарастыру қиын, өйткені адам шығармашылығы оның ішкі сезімдері мен рухани дүниесімен тығыз байланысты. ЖИ тек техникалық құрал ретінде қолданылып, адамға шығармашылық процеске жаңа

мүмкіндіктер мен көзқарастар ұсынуы мүмкін, бірақ оның шегі бар.

ЖИ мен адамның шығармашылық арасындағы серіктестік өнер саласын дамытуға, жаңа идеялар мен тұжырымдар ашуға жол ашады. Сонымен қатар, ЖИ өнердегі авторлық құқық, этика және шығармашылықтың табиғаты сияқты маңызды мәселелерді де көтереді. Сондықтан, ЖИ мен адамның шығармашылықтың жаңа дәуірін бірге қалыптастыруы керек, және бұл өнердің болашақта қандай болатынын анықтайтын негізгі фактор болады.

Кілт сөздер:

Жасанды интеллект, шығармашылық, адам шығармашылығы, ЖИ өнерде, нейрондық желілер, авторлық құқық, этика, шығармашылық процесстер, ЖИ мен адам серіктестігі, жаңа технологиялар

Міне, пайдаланылған әдебиеттердің түпнұсқа тілінде жазылған нұсқасы:

1. McCormack, J., Gifford, T., & Hutchings, P. (2019). *Creativity and Artificial Intelligence: The Intersection of Humans and Machines*. Cambridge University Press.
2. Elgammal, A., Liu, B., Elhoseiny, M., & Mazzone, M. (2017). *CAN: Creative Adversarial Networks, Generating "Art" by Learning About Styles and Deviating from Style Norms*.
3. McDermott, J. (2018). *Art and Artificial Intelligence: Exploring the Relationship Between Conflict and Partnership*. *Journal of Contemporary Art*, 22(4), 56-68.
4. Boden, M. A. (2016). *AI and Creativity: A Debate Review*. *Journal of Creative Technologies*, 6(2), 17-32.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.